

Hallintovaliokunta

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle Euroopan komission ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi (asetus uudelleensijoittamisesta)

Suurelle valiokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle Euroopan komission ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi (asetus uudelleensijoittamisesta) (U 36/2016 vp): Hallintovaliokuntaan on saapunut jatkokirjelmä UJ 20/2017 vp — U 36/2016 vp mahdollisia toimenpiteitä varten.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- ylitarkastaja Tuuli Kainulainen, sisäministeriö

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- työ- ja elinkeinoministeriö
- Maahanmuuttovirasto

Viitetiedot

Valiokunta on antanut asiasta aiemmin lausunnon HaVL 38/2016 vp.

VALTIONEUVOSTON JATKOKIRJELMÄ

Ehdotus

Komissio antoi 6.4.2016 yhteisen eurooppalaisen turvapaikkajärjestelmän uudistamista koskevan tiedonannon, joka sisälsi ehdotuksen unionin uudelleensijoittamista koskevan järjestelmän luomisesta. Tiedonannossa tarkoitettu ensimmäinen säädöspaketti annettiin 4.5.2016. Se sisälsi Dublin-asetusta, Eurodac-rekisteriä ja EU:n turvapaikkavirastoa koskevat ehdotukset. Komissio antoi 13.7.2016 toisen säädöspaketin, joka sisälsi neljä ehdotusta. Osana laillisten maahantulo- väylien lisäämistä komissio antoi ehdotuksen Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi unionin uudelleensijoittamista koskevien puitteiden luomiseksi (KOM (2016) 468 lopullinen). Toiseen säädöspakettiin kuuluvat myös yhteistä eurooppalaista turvapaikkajärjestelmää koske-

Valiokunnan lausunto HaVL 21/2017 vp

vat ehdotukset määritelmäasetukseksi, menettelyasetukseksi ja vastaanottodirektiivin uudelleen laatimiseksi.

Uudelleensijoittamista koskevalla asetusehdotuksella pyritään parantamaan suojelun tarpeessa olevien ihmisten laillista ja turvallista pääsyä jäsenvaltioiden alueelle ja vähentämään laajamittaista laitonta maahantuloa. Ehdotuksella pyritään myös yhtenäistämään jäsenvaltioiden uudelleensijoittamiskäytännöt luomalla toiminnalle yhteiset säännöt. Ehdotus ei vaikuta jäsenvaltioiden toimivaltaan hyväksyä ja panna täytäntöön kansallisia uudelleensijoittamisjärjestelyjä, jos ne eivät vaaranna ehdotetun asetuksen mukaisten unionin tavoitteiden saavuttamista.

Asetusehdotusta on käsitelty neuvoston turvapaikkatyöryhmässä 2.12.2016 alkaen. Puheenjohtaja on antanut viimeisimmän kompromissiehdotuksensa 27.4.2017. Asetusehdotusta on käsitelty OSA-neuvoksissa 3.5. ja 19.5.2017.

Jatkokirjelmässä selostetaan Suomen neuvottelutavoitteiden toteutumista asetusehdotuksen käsitteilyn edetessä.

Valtioneuvoston kanta

Valtioneuvosto suhtautuu pääosin myönteisesti puheenjohtajan kompromissiehdotukseen. Valtioneuvosto kannattaa uudelleensijoittamisen lisäämistä unionin jäsenmaihin. Uudelleensijoittamistoiminta tulisi vakiinnuttaa myös niihin jäsenvaltioihin, joissa sitä ei ole perinteisesti harjoitettu. Uudelleensijoittamisella on mahdollista auttaa kaikkein haavoittuvimmassa asemassa olevia pakolaisia. Uudelleensijoittamisen tavoitteena tulee olla, että EU:n alueelle kohdistuva laittomien maahantulijoiden paine vähenee ja päästään hallitumpaan, ennakoitavampaan ja humanitaarisempaan maahantuloon. Valtioneuvosto pitää tärkeänä, että Suomi voi jatkossakin päättää itse vuosittain uudelleen sijoittamiensa henkilöiden määrästä.

Valtioneuvosto pitää hyvänä, että uudelleensijoittamis- ja humanitaarisen maahanpääsyn kehykseen osallistumisen vapaaehtoisuus on kirjattu aiempaa selkeämmin ehdotukseen.

Valtioneuvoston tavoitteena on, että jäsenvaltio tietäisi toimintaan sitoutuessaan ne maat tai/ja alueet, joilta uudelleensijoittaminen tapahtuisi ja kannattaa tuohon tähtäävää puheenjohtajan kompromissiehdotuksessa olevaa unionin uudelleensijoittamissuunnitelman ja -ohjelman yhdistämistä kaksivuotiseksi tai lyhyemmäksi suunnitelmaksi. Valtioneuvoston pyrkimys on, että uudelleensijoittamistoimintaa voitaisiin jatkossakin toteuttaa selkeillä ja tehokkailla menettelyillä, hallinnollista taakkaa lisäämättä, ja että EU:n yhteinen järjestelmä sekä etenkin siihen liittyvät prosessit ja päätöksenteko olisivat läpinäkyviä ja ennakoitavia.

Valtioneuvosto kannattaa ehdotukseen tehtyjä muutoksia, joilla YK:n pakolaisjärjestön (UNHCR) roolia on vahvistettu, sillä laadukkaan uudelleensijoittamistoiminnan varmistamiseksi asiantuntevan tahon tekemät uudelleensijoittamisesitykset ovat keskeisiä. UNHCR:n asiantuntemus ja mandaatti globaaliin pakolaistilanteeseen liittyen uudelleensijoittamisen kohdentamisesa on tärkeä.

Valiokunnan lausunto HaVL 21/2017 vp

Valtioneuvosto voi hyväksyä humanitaarisen maahanpääsyn sisällyttämisen asetukseen ottaen huomioon, että siihenkin osallistuminen perustuu vapaaehtoisuuteen. Humanitaarisen maahanpääsyn sisällön ja menettelyn selkeyttämistä asetustekstissä voidaan pitää myönteisenä.

Valtioneuvosto on tyytyväinen siihen, että ehdotukseen on lisätty hätätapausmenettely ja poistettu ns. nopeutettu uudelleensijoittamismenettely.

Valtioneuvosto suhtautuu myönteisesti siihen, että uudelleensijoittamisen kohteena eivät ole sisäisesti siirtymään joutuneet, jotka eivät kansainvälisen oikeuden tarkoittamalla tavalla ole pakolaisia.

Valtioneuvosto pitää hyvänä, että uudelleensijoittamisen edellytykset vastaavat nyt lähes UNHCR:n määrittelemiä kriteerejä, joiden mukaan Suomi on tähän mennessä toiminut. Sosio-ekonomisista syistä haavoittuvassa asemassa olevien poissulkemista ehdotuksesta pidetään asianmukaisena.

Suomen hyvät käytänteet uudelleensijoittamisprosessissa liittyvät turvallisuusnäkökohtien huomioimiseen sekä esimerkiksi eri kieliryhmien tai erikoistuen tarpeessa olevien palveluiden järjestämiseen resursseihin liittyvät rajoitukset, ja näiden käytänteiden jatkuminen olisi hyvä varmistaa yhteisessäkin järjestelmässä.

Valtioneuvosto pitää myönteisenä kehityksenä, että asetuksessa määritellään, että myös kansallisia ohjelmia tuetaan resurssien puitteissa. Valtioneuvosto katsoo, että ensisijaisesti näitä ohjelmia olisi tuettava samalla summalla uudelleensijoitettavaa kohden (kompromissiehdotuksen mukaan 10 000 euroa) kuin EU-kehysten puitteissa tehtyjä sijoittamisia. Toissijaisesti myös tätä pienempi, mutta kuitenkin suuruudeltaan merkittävä, kuten esimerkiksi nyt ehdotettu 6 000 euron tuki, on hyväksyttävissä.

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Komissio on antanut keväällä 2016 tiedonannon yhteisen eurooppalaisen turvapaikkajärjestelmän luomisesta (Common European Asylum System). Tiedonannossa tarkoitettu ensimmäinen CEAS-lainsäädäntöpaketti, joka koskee Dublin-asetusta (HaVL 34/2016 vp ja HaVL 17/2017 vp — U 31/2016 vp), Eurodac-rekisteriä (HaVL 31/2016 vp, HaVL 8/2017 vp ja HaVL 18/2017 vp — U 30/2016 vp) ja Euroopan unionin turvapaikkavirastoa (HaVL 33/2016 vp, HaVL 47/2016 vp ja HaVL 14/2017 vp — U 29/2016 vp), on annettu toukokuussa 2016. Sen lisäksi komissio on antanut toisen säädösehdotuskokonaisuuden heinäkuussa 2016: määritelmäasetus (HaVL 36/2016 vp ja HaVL 13/2017 vp — U 35/2016 vp), menettelyasetus (HaVL 35/2016 vp — U 34/2016 vp) ja vastaanottodirektiivi (HaVL 37/2016 vp — U 37/2016 vp).

Jälkimmäisen lainsäädäntöpaketin yhteydessä komissio on antanut laillisten maahantuloväylien lisäämiseksi valiokunnan käsiteltävänä olevan ehdotuksen asetukseksi uudelleensijoittamisesta. Valiokunta pitää tärkeänä, että yhteisen eurooppalaisen turvapaikkajärjestelmän lisäksi myös laillisia maahantuloväyliä kehitetään. Valiokunta on antanut asiassa aiemmin lausunnon HaVL 38/2016 vp.

Valiokunnan lausunto HaVL 21/2017 vp

Uudelleensijoittamista koskevalla asetusehdotuksella on tarkoitus parantaa suojelun tarpeessa olevien ihmisten laillista ja turvallista pääsyä jäsenvaltioiden alueelle sekä samalla vähentää laajamittaista hallitsematonta maahantuloa. Tavoitteena on yhtenäistää jäsenvaltioiden uudelleensijoittamiskäytännöt luomalla toiminnalle ensimmäistä kertaa yhteiset säännöt. Valiokunta kannattaa aiempaa jäsennellympää, vahvempaa, pysyvämpää ja kollektiivisempää lähestymistapaa uudelleensijoittamiseen EU:n tasolla. Valiokunta tähdentää, että uudelleensijoittamismenettelyn kehittämisellä tulee tavoitella osaltaan sitä, että EU:n alueelle kohdistuva laittoman maahantulon paine vähenee. Samalla voidaan estää ihmissalakuljetusverkostoja hyötymästä tilanteesta ja vähentää niiden valtioiden painetta, joihin suuri määrä kansainvälisen suojelun tarpeessa olevia ihmisiä on joutunut siirtymään.

Suomessa ja eräissä muissa jäsenvaltioissa on harjoitettu uudelleensijoittamista eli kiintiöpakolaistoimintaa jo pitkään. Uudelleensijoittamistoiminnalla voidaan auttaa kaikkein heikoimmassa asemassa olevia pakolaisia. Se lisää myös mahdollisuuksia hallitumpaan ja ennakoitavampaan maahantuloon. EU:n uudelleensijoittamisen ja humanitaarisen maahanpääsyn kehys tukee näitä tavoitteita.

Valiokunta on asiasta aiemmin antamassaan lausunnossa korostanut, että uudelleensijoittamistyöhön on saatava osallistumaan myös ne jäsenvaltiot, jotka eivät ole tähän saakka kantaneet asianmukaisesti vastuutaan tässä työssä. Muuttoliikekriisin hallinta edellyttää jäsenvaltioiden yhteisiä ja yhtenäisiä johdonmukaisia toimenpiteitä sääntöjen hyväksymisessä sekä niiden toimeenpanossa ja soveltamisessa. Saadun selvityksen perusteella neuvoston työryhmätyöskentelyssä suuri osa jäsenvaltioista on kiinnostunut osallistumaan uudelleensijoittamiseen.

Suomella on vakiintunut ja hyvin toimiva kiintiöpakolaisten valintamenettely. Valiokunta pitää tärkeänä, että uudelleensijoittamismenettelyä voidaan jatkossakin toteuttaa selkeillä ja tehokkaila menettelyillä hallinnollista taakkaa lisäämättä. Suomen hyvät käytänteet uudelleensijoittamisprosessissa liittyvät erityisesti turvallisuuskäytäntöjen ja kotoutumisen edellytysten huomioon ottamiseen. Näiden käytänteiden jatkuminen tulee varmistaa myös EU:n yhteisessä järjestelmässä.

Ehdotus ei vaikuta jäsenvaltioiden toimivaltaan hyväksyä ja panna täytäntöön kansallisia uudelleensijoittamisjärjestelyjä, jos ne eivät vaaranna ehdotetun asetuksen mukaisten unionin tavoitteiden saavuttamista. Komission ehdotuksen mukaan jäsenvaltioita on tarkoitus tukea taloudellisesti 10 000 eurolla kutakin uudelleen sijoitettavaa kohden vain silloin, kun uudelleen sijoittaminen tapahtuu säädettävän asetuksen mukaisesti. Nykyisin AMIF-rahastosta maksettava tuki on 6 000 euroa uudelleensijoitettavaa kohti. Valiokunta ei ole aiemmassa lausunnossaan kannattanut tuen maksamista vain EU:n uudelleensijoittamistoiminnalle, koska se käytännössä vähentää kansallisen pakolaiskiintiön käyttömahdollisuutta jatkossa. Valiokunta pitääkin myönteisenä, että neuvotteluissa on nyt päästy siihen, että myös kansallisia menettelyjä tuetaan 6 000 eurolla uudelleensijoitettavaa kohti. Suomen kannalta on keskeistä, että myös kansallisia ohjelmia tuetaan taloudellisesti.

Ehdotuksella on tarkoitus ottaa käyttöön unionin uudelleensijoittamiskehys, jonka puitteissa tietty määrä kansainvälistä suojelua tarvitsevia kolmansien maiden kansalaisia tai kansalaisuudettomia henkilöitä sijoitettaisiin jäsenvaltioiden alueelle vuosittain. Kehyksen täytäntöönpanoon

Valiokunnan lausunto HaVL 21/2017 vp

kuuluu uudelleensijoittamisohjelman vahvistaminen. Siinä määriteltäisiin tarkemmin, mistä valtioista tai miltä alueilta uudelleen sijoittaminen tapahtuu ja miten eri jäsenvaltiot osallistuvat ohjelmaan. Puheenjohtajan uusimmassa kompromissiehdotuksessa on ehdotettu uudelleensijoittamisen ja humanitaarisen maahanpääsyn suunnitelman ja -ohjelman yhdistämistä kaksivuotiseksi suunnitelmaksi. Näin jäsenvaltiot tietäisivät ennen EU-kehykseen sitoutumistaan sijoittamisen maantieteelliset prioriteetit sekä mahdollisesti myös ne alueet ja valtiot, joista uudelleensijoittaminen tapahtuisi. Saadun selvityksen mukaan komissio kuitenkin vastustaa puheenjohtajan kompromissiehdotusta. Valiokunta korostaa, että jäsenvaltiolla tulee olla käytössään mahdollisimman paljon tietoa ennen kuin se tekee päätöksen kaksivuotiseen ohjelmaan sitoutumisesta.

Uudelleensijoittamisen ja humanitaarisen maahanpääsyn suunnitelman on tarkoitus sisältää sijoitettavien henkilöiden maksimimäärä sekä tästä määrästä ns. hätätapauksiin käytettävä osuus. Lisäksi suunnitelman on määrä sisältää uutena elementtinä akuutteihin tilanteisiin vastaamiseen tarkoitettu varautumispooli. Jäsenvaltiot ilmoittavat EU-kehykseen sitoutuessaan sijoitettavien henkilöiden lukumäärän. Valiokunta pitää valitettavana, että sijoitettavien henkilöiden määrästä ei ole vielä esitetty arviota. Tämä vaikeuttaa huomattavasti kannanmuodostusta asiassa.

Valiokunta on aiemmassa lausunnossaan todennut, että Suomen tulisi voida jatkossakin vuosittain päättää uudelleen sijoittamiensa henkilöiden määrästä niin, ettei jäsenvaltiota velvoitettaisi uudelleen sijoittamaan tiettyä osuutta EU:n alueelle uudelleensijoitettavien määrästä. Tämän vuoksi valiokunta pitää myönteisenä, että puheenjohtajan kompromissitekstissä ilmaistaan aiempaa selkeämmin, että mainittuun EU-kehykseen osallistuminen on jäsenvaltioille vapaaehtoista.

Uudelleensijoittamisella vastataan tarpeeseen sijoittaa niitä henkilöitä, jotka eniten tarvitsevat kansainvälistä suojelua. Suomi on asetusehdotuksen käsittelyssä painottanut YK:n pakolaisjärjestö UNHCR:n roolia. Ehdotuksen käsittelyn yhteydessä UNHCR:n rooli onkin Suomen tavoitteiden mukaisesti korostunut, ja uudelleensijoittamisen ehdotetaan tapahtuvan sen esityksestä.

EU:n uudelleensijoittamisohjelmaan kuuluisi ehdotuksen mukaan myös humanitaarinen maahanpääsy. Suomi ei ole kannattanut humanitaarisen maahanpääsyn, joka ei ole käytössä Suomessa, sisältymistä asetukseen. Saadun selvityksen mukaan suuret EU:n jäsenvaltiot ottavat humanitaarisen maahanpääsyn kautta merkittäviä määriä henkilöitä, minkä vuoksi humanitaarisen maahanpääsyn sisältyminen asetukseen on EU-tasolla katsottu tärkeäksi. Valiokunta pitää tärkeänä, että humanitaariseen maahanpääsyyn osallistuminen on vapaaehtoista.

Asetusehdotuksesta on useiden jäsenvaltioiden toiveen mukaisesti poistettu nopeutettu menettely, jonka sisältö ei vastannut UNHCR:n hätämenettelyä. Alkuperäisen tekstin mukaan nopeutetussa menettelyssä henkilölle ei olisi annettu pakolaisasemaa eikä menettely vastannut nopeudeltaan (4 kk) hätätapauksia sijoitettaessa vaadittavaa nopeutta. Ehdotukseen on edellä mainitun sijaan lisätty hätätapausmenettely, mitä muun muassa Suomi, joka on ottanut perinteisesti vastaan hätätapauksia, on pitänyt tärkeänä.

Sisäisesti siirtymään joutuneet henkilöt on ehdotuksen käsittelyssä rajattu pois asetuksen soveltamisalasta. Tämä on saadun selvityksen mukaan johtunut siitä, että pakolaisiksi määriteltäviä on huomattava määrä ja sisäisesti siirtymään joutuneiden kuuluminen soveltamisalaan voisi vähentää pakolaisiksi määriteltävien mahdollisuuksia uudelleensijoittamispaikkaan.

Valiokunnan lausunto HaVL 21/2017 vp

Käsittelyn kuluessa uudelleensijoittamisen edellytykset ovat muotoutuneet vastaamaan UNHCR:n määrittelemiä edellytyksiä. Kansainvälisen suojelun tarpeen lisäksi edellytyksenä on haavoittuva asema esimerkiksi kidutuksen, alaikäisyyden, sukupuolen tai terveydentilan vuoksi. Erona UNHCR:n kriteereihin ehdotuksessa on lisäksi yhtenä haavoittuvuuskategoriana vammaiset henkilöt, mikä on hyvin linjassa Suomen muun vammaisia koskevan kansainvälisen politiikan kanssa. Sitä vastoin sosio-ekonomisista syistä haavoittuvassa asemassa olevat on suljettu pois ehdotuksesta Suomen ja monien muiden jäsenvaltioiden toivomuksesta.

Yhteenvetona valiokunta toteaa, että asetusehdotuksen käsittely on saadun selvityksen mukaan edennyt Suomen keskeisten neuvottelutavoitteiden kannalta myönteisesti. Valiokunta kuitenkin korostaa, että asetusehdotuksen vaikutuksia ei vielä voida kattavasti arvioida, koska esimerkiksi arviota uudelleensijoitettavien henkilöiden määrästä ei ole käytettävissä. Jatkoneuvotteluissa tulee vielä pyrkiä siihen, että kansallisessa menettelyssä tehtävää uudelleensijoittamista tuetaan taloudellisesti samalla summalla kuin ehdotettua EU:n menettelyä.

VALIOKUNNAN LAUSUNTO

Hallintovaliokunta ilmoittaa,

että se yhtyy asiassa valtioneuvoston kantaan edellä esitetyin painotuksin.

Helsingissä 21.6.2017

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Juho Eerola ps
varapuheenjohtaja Timo V. Korhonen kesk
jäsen Anders Adlercreutz r
jäsen Mika Kari sd
jäsen Elsi Katainen kesk
jäsen Kari Kulmala uv
jäsen Mikko Kärnä kesk
jäsen Sirpa Paatero sd
jäsen Juha Pylväs kesk
jäsen Joona Räsänen sd
jäsen Vesa-Matti Saarakkala uv
jäsen Mari-Leena Talvitie kok
jäsen Kari Tolvanen kok

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

istuntoasiainneuvos Henri Helo

Valiokunnan lausunto HaVL 21/2017 vp
Eriävä mielipide 1

ERIÄVÄ MIELIPIDE 1

Perustelut

Uudelleensijoittamista koskevalla asetusehdotuksella pyritään helpottamaan pääsyä jäsenvaltioiden alueelle lisäämällä uusia väyliä maahantuloon ja luomalla keskinäinen taakanjakomekanismi, jonka perusidea on hallitusohjelman vastainen. Myös määritetyt poissulkemiskriteerit ovat riittämättömiä, eikä lupien uudelleenarviointiin ja päättämiseen ole kiinnitetty riittävästi huomiota.

Vaikka asetuksessa painotetaan, ettei ehdotus vaikuta jäsenvaltioiden toimivaltaan, tarkoittaa se kuitenkin sitä, että Euroopan unionin neuvosto voi komission ehdotuksen pohjalta hyväksyä uudelleensijoittamista koskevan suunnitelman määräenemmistöpäätöksellä. Tämä kaventaa sellaisten maiden toimivaltaa, jotka haluavat hoitaa turvapaikkapolitiikkaansa tiukan vastuullisesti.

Mielipide

Edellä olevan perusteella esitän,

että suuri valiokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Helsingissä 21.6.2017

Juho Eerola ps

Valiokunnan lausunto HaVL 21/2017 vp
Eriävä mielipide 2

ERIÄVÄ MIELIPIDE 2

Perustelut

Euroopan unionin pyrkimys yhtenäistää ja harmonisoida turvapaikkasääntelyään ja -käytäntöään on tervetullut. Turvapaikanhakijoiden oikeuksia ei kuitenkaan saa rajoittaa tai heikentää entisestään. Tällä hetkellä laillisia keinoja päästä katastrofialueilta Eurooppaan on hyvin rajoitetusti, ja tämä pakottaa ihmiset turvautumaan ihmissalakuljettajiin tai käyttämään vaarallisia kulkureittejä. Komission esitys turvapaikanhakijoiden uudelleensijoittamisesta on sikäli kannatettava, että se tarjoaa uudelleensijoittaminen myötä mahdollisuuden turvallisten ja laillisten reittien käyttämiseen kansainvälisen suojelun tarpeessa oleville. Lisäksi on hyvä, että se tarjoaa mahdollisuuden lisätä uudelleensijoittamiseen jo osallistuvien jäsenvaltioiden, kuten Suomen, tarjoamia uudelleensijoittamispaikkoja sekä perustaa uudelleensijoittamisohjelmia niissä jäsenmaissa, jotka eivät vielä niihin ole osallistuneet.

Komission esityksessä on kuitenkin ongelmallista se, että jäsenmaat jatkossakin voisivat itse päättää vuosittain uudelleen sijoittamiensa henkilöiden määrästä. Ehdotuksen mukaan asetus ei vaikuta jäsenvaltioiden toimivaltaan hyväksyä ja panna täytäntöön kansallisia uudelleensijoittamisjärjestelyjä. Vaarana on, että jäsenmaat jatkossakin voisivat kieltäytyä vastaanottamasta uudelleensijoittamisen tarpeessa olevia turvapaikanhakijoita itsemääräämisoikeuteensa vedoten. Sen sijaan EU:n tulisi sopia pysyvät kiintiöt jokaiselle jäsenmaalle sekä toimiva mekanismi, jolla pakolaiset voidaan jakaa ja sijoittaa jäsenmaihiin. Jokaisen jäsenmaan tulee kantaa vastuunsa ja osallistua turvapaikanhakijoiden vastaanottamiseen oman kiintiönsä perusteella. Järjestelmän tulisi olla joustava turvapaikanhakijoiden määrien mukaan, ja kiintiöiden kokoa voisi tarpeen mukaan muuttaa senhetkisestä tilanteesta riippuen. Unionilla pitäisi myös olla mahdollisuus langettaa sanktioita niille jäsenmaille, jotka kieltäytyvät vastaanottamasta oman kiintiönsä verran turvapaikanhakijoita.

Komission esityksessä määritellään myös uudelleensijoitettavien henkilöiden valinta- ja poissulkemiskriteerit. Uudelleensijoitettavien poissulkemiskriteereiden mukaan ulkopuolelle jäisivät henkilöt, jotka ovat syyllistyneet eräisiin vakaviin rikoksiin tai joiden kohdalla maahan pääsyn epäämisen edellytykset ulkorajalla täyttyvät. Uudelleensijoituksen ulkopuolelle jäisi myös, jos kansainvälisen suojelun perusteella annetun luvan jatkamiselle ei ole perusteita tai jos henkilö on oleskellut unionin alueella tai yrittänyt tulla sinne laittomasti viiden edeltävän vuoden aikana. Lisäksi poissulkemiskriteerit koskisivat myös henkilöitä, jotka on aiemmin uudelleensijoitettu johonkin toiseen jäsenvaltioon tai joiden uudelleensijoittamisesta jokin jäsenvaltio on aiemmin kieltäytynyt viimeisen viiden vuoden aikana.

Turvapaikanhakijoiden keinot saapua EU:n jäsenmaihiin pakoon humanitaarista kriisiä eivät saa vaikuttaa oikeuteen hakea ja saada turvapaikkaa tai oikeuteen uudelleensijoittamiseen. Kauhun ja sorron alta pois pakenevalta ihmiseltä ei voi vaatia perehtyneisyyttä ajankohtaisesta sääntelystä ja oikeuksista, ja kriittisessä tilanteessa myös laittomat keinot otetaan käyttöön Eurooppaan pääsemiseksi. Tämän takia Suomen tulisi puoltaa myös humanitaarisen maahanpääsyn sisällyttämistä osana uudelleensijoittamisohjelmaa, jolloin jäsenmaat voivat osana ohjelmaa vastaanottaa haavoittuvassa asemassa olevia pakolaisia kolmansista maista myös lyhytaikaisesti.

Valiokunnan lausunto HaVL 21/2017 vp
Eriävä mielipide 2

Esityksessä on myös äärimmäisen huolestuttavaa se, että turvapaikanhakijoita rangaistaan pois-sulkemiskriteereiden perusteella uudelleensijoittamisoikeuden hylkäämisellä sen takia, että he ovat omatoimisesti saapuneet tai pyrkineet EU:n alueelle. Uudelleensijoittamisoikeuden epääminen on kohtuutonta ja rankaisee perusteettomasti henkilöitä, jotka pakenevat sortoa ja sotaa. Komission esitys sotii lisäksi YK:n pakolaisyleissopimuksen 31 artiklaa vastaan, jonka mukaan sopimusvaltiot eivät ryhdy rankaisutoimenpiteisiin laittoman maahan saapumisen tai oleskelun johdosta niitä pakolaisia kohtaan, jotka tulevat suoraan maasta, missä heidän elämänsä tai vapautensa on ollut uhattuna ja jotka ovat luvatta tulleet tai luvatta oleskelevat sopimusvaltion alueella. Tähän taustaan katsoen poissulkemiskriteereiden ulottuminen koskemaan myös omatoimisesti turvapaikanhakijoina EU:n alueelle saapuneita ja siellä oleskelleita henkilöitä on perusteetonta ja epäinhimillistä.

Komission esityksessä ehdotetaan laajennettavan myös uudelleensijoitettavien henkilöiden valintaa koskevia kriteerejä siten, että myös tietyt jäsenvaltioissa oleskelevien henkilöiden perheenjäsenet voisivat täyttää valintakriteerit uudelleensijoittamisesta. Tämä on ongelmallista, sillä perheenyhdistämisen perusteella jo Euroopassa oleskelevien perheenjäsenten luokse tulevat voitaisiin esityksen perusteella sisällyttää uudelleensijoitettavien määrään. Esityksen mukainen toimintatapa jättäisi järjestelmän merkityksen vähäiseksi, mikäli unionin uudelleensijoittamisjärjestelmän sisälle sijoitetaan nykyisten kiintiöpakolaisina hyväksytyjen henkilöiden lisäksi myös ne henkilöt, jotka ovat oikeutettuja perheenyhdistämiseen. Perheenyhdistäminen pitää säilyttää uudelleensijoittamisjärjestelmästä erillisenä ja täydentävänä mekanismina, jotta perheenjäsenille jää laillinen mahdollisuus saapua Euroopan unionin jäsenmaahan perheensä luokse. Uudelleensijoittamisen ja perheenyhdistämisen käytön ei tulisi rajoittaa toisiaan.

Mielipide

Edellä olevan perusteella esitän,

että suuri valiokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Helsingissä 21.6.2017

Anders Adlercreutz r